

D. 7. 3

DISSERTATIO ACADEMICA;

DE

APOPLEXIA,

QUAM

Conf. Exper. Facult. Medic. Aboënsis

PRÆSIDE,

VIRO Celeberrimo

D: NO DOCT. JOHANNES J.
HAARTMAN,

ASSESS. ATQUE MEDIC. PROFESS. REG. & ORDIN.
ACAD. SC. R. S. MEMBRO.

Ventilandam sistit

NICOLAUS AVELLAN,

Stip. Reg. & Amanuensis Laborat. Chemic.

In AUDITORIO MAJORI Die ~~III~~ Noyembris Annī
MDCCLXXI.

A B O Æ,

Typis JOHANNIS CHRISTOPHORI FRENCKELL;

*Medicina est appositio & ablatio. Ablatio quidem
excedentium: appositio vero deficientium, idque optime
faciens optimus erit Medicus. Qui vero ab eo pluri-
mum defleat, plurimum quoque defleat ab arte. Hip-
pocr. Lib. de flat.*

*Omnia curandi ratio ducitur a morbi natura co-
gnita, loco adfectio, ægri temperatura, ætate, viribus,
regione, anni tempore, aëre, consuetudine &c. Quæ
ubi recta ratione & scientificè inveneris, quoque scienti-
ficam indicabunt (curam scilicet). Hollerius.*

Quoniam inter periculosissimos est morbus Apoplexiæ, tam quoad symptomata gravissima & momentosa maxime, quam quoad exitum funestissimum, satisque præterea obvius, nec adeo rarus est, præsertim inter urbanos & voluptuosos, neque antea, quantum satis est, quoad species suas & medicinam prophylacticam explicatus; ejus quidem delineationem utilissimam maximique momenti existimavimus, quantumvis etiam imperfecta & insufficiens futura sit, quod Benevolum Lectorem meliorem in partem interpretaturum speramus. Sit itaque

PARS GENERALIS.

I. NOMEN & DEFINITIO *Apoplexia* nempe (percusio), seu *Eplexis* (obstupescencia), *Sphacelismos* (corruptio), *Bletos* (ictus), *Aphonia* (vocis defectio), *Embrontesis* (affulguratio), *Astrobolismos* (sideratio), *Cataptosis* (attonita concidentia), *Paralyfis* (dissolutio nervorum) & cætera ejusdem generis apud Græcos; *Nylsbred* (fluxio frigida) Ægyptiorum; *Resolutio nervorum totalis* Celsi, *Apilepsis* Heurnii, *morbus attonitus* Lommii & Cortnummii; *der Schlag, die Zandt-Gottes, der Trost* Germanorum; *Slag* Svecice; *Zalfwaüs* Fennorum: Est *subita quedam functionum animalium cessatio soporosa, salvis quadantenus respiratione & pulsu*. Adpellari etiam potest somnus profundus subitaneus, cum sensuum omnium & motuum voluntati subditorum Paralytica feriatiõne, superstite pulsu (duro) & stertore.

Hinc clarum est, esse hunc morbum Privatitium, generis scilicet nervosi jam dum debilitati, stricteque morbum

morbum Comatosum seu soporosum, qui saepius conjunctus est cum Paralyfi partiali, vel etiam in eandem immutatur. Respectu habito febris, quæ Apoplexiæ comes esse solet, ut & intra calvariam existentis inflammationis ac Haimorrhagiæ, consequentisque Erythematis, esset aliqua ratio, in systemate morborum, classificandi apoplexiam, vel inter Febres remittentes, aut potius inter Phlogisticas Profluentesve morbos, quoniam interdum est quasi epidemica, curaque ejus in multis eadem est cum prædictis. Attamen plurimi systematici summa cum ratione in eo consenserunt, quod debilitatibus generis nervosi, speciatimque comatosis, eam adnumeraverint. Coma enim, quod maximè est spectabile & nunquam non præsens symptoma, debilitasque systematis nervosi, sive a compressione sive undecunque originem suam ipsa duxerit, ipsam formam & constitutionem hujus morbi ingrediuntur proxime, neque adeo primam causam efficientem morbi constituunt, multo minus effectibus ejusdem accidentalibus, quemadmodum Haimorrhagia & Erythema Apoplecticorum, accenseri possunt.

II. DIAGNOSIS. Quemadmodum secundum datam definitionem apoplectici sive attoniti ex lapsu repentino, gravique somno, unde excitari non possunt, uti quoque ex feriatiōne functionum animalium, speciatimque ex stertore, facile sunt dignoscibiles: ita a cæteris quoque morbis affinibus, utpote Cataphora, Caro, Lethargo, nec non a Catalepsi, Apsychia Galleni & Leipopsychia Hipp. seu Syncope, Orthopnœa seu Catharro suffocativo, Hysteropnia seu Apnœa Cel. Vogelii, Asphyxia, Epilepsia, Paralyfi & Typhomania, quamvis hi a vulgo, immo etiam nonnullis Medicis, confundantur invicem, noster hic morbus gravissimus absque ulla difficultate dignosci

dignosci poterit. Stricte Apoplexia conjuncta non est cum signis delirii, ut Typhomania; vel cum sensatione aliqua & motu, ut Catharrus suffocativus; vel cum pulsu cessante, ut Asphyxia; vel cum respiratione sublata, ut Hysteropnia & Syncope; vel cum evigilatione intercedente sub somno, ut Cathaphora; vel cum somno paulatim adveniēte & sine febre, ut Carus. Epilepsia semper adest cum convulsionibus; Lethargus liber fere est ab stertore, & absque ulla paralyfi, sed cum oblivione; Catalepsis vero sistit se absque lapsu, cum aptitudine ad retinendos situs inditos artuum; & Paralyfis efficit stuporem partis cujusdam sine sopore mentis.

Equidem sæpius vel robustissimos etiam quosque, absque prægresso morbo, adoritur atque invadit hic morbus funesto cum exitu. Sed attentiores tamen Medici, præfagire plerumque possunt adstantem prope vel appropinquantem Apoplexiam. "Nullus est morbus," inquit Celeber. Tiss. quem diu ante facilius præfagire possis, nullus quem adultum difficilius expellas. Inde finenter ergo svadere deberent Medici periculum, in quod conjicit ignavia circa leves illos paroxysmos apoplexiæ prodromos. Si robusti corpore, sed cervice breviori, iidemque voluptuosi & pituitosi, moliminibus Haimorrhoidum interceptis, vel obstructione viscerum laborantes, dolore cervicis in specie, vel alias etiam gravativo capitis, cum conaminibus interdum vomendi tempore matutino, infestantur: Si Plethorici, vel alii etiam obesi corporis & capitones, aspectu redduntur torvi facieque vultuosa, aut alias quoque præter solitum rubescunt cum livore, somniant præter consuetudinem, subdelirant interdum sub gravitante torpore, carotides tumescunt & pulsant, aures susurrant, oculi rubescunt acutique apparent vel illacrymant, memoria vacillat, &

vertigo adest tenebricosa idiopatica, dentiumque stridor in somno aut sardialis observatur: Si insveta lassitudo, tarditas, angustia pectoris & somnolentia gravat illos, qui in diem vivunt, præsertim vero, si accesserit simul tremor & formicatio vel vacillatio corporis, caligo & Leipothymia vel Syncope &c: vel pigritia etiam mentis subito animadversa, & oblivio insolita irreperit, vel respiratio reddita fuerit solito profundior, & difficultas insveta in loquendo sentiatur, cum voce interrupta & lingua hæsitante, vel os etiam in obliquum feratur, cum vibratione & palpitatione totius corporis: tum fere apoplexia metuenda est; quemadmodum etiam ad læsiones quasque capitis graviores. Senes Peripneumonia, Ephialte & doloribus capitis lentis laborantes, idem periculum subeunt ad veloces tempestatis variationes aëreque humescente; nec minus repentinum gaudium, compressa ira, & compressus gravis mœror, attonitum morbum in hoc hominum genere producent. Si dispositio simul adest apoplectica, vertiginesque cum pluribus aliis signis supra enumeratis se insinuant ad Catharros, vel coryzas, senibus oïvenientes statim post somnum matutinum; vel apud plethoricos etiam mox post cibum, quin & apud aliosquoque ita dispositos, post usum fervidorum potulentorum, post alterationes, offensiones, vel profundas meditationes, vel post interceptas Haimorrhoides &c. eadem vertigines semet sistunt: tum quidem medicamenta prophylactica mox adcuratius observanda erunt; & si respiratio solito profundior, cum pinnis narium compressis & sopore accesserit, tum nulli moræ locus est pro repellenda verâ apoplexia. Paroxyſmi febriles hujus morbi dignoscuntur ex sopore vehementiori & magis læsa respiratione, ex urina item pallida statim temporibus nyctemeri.

III. SEDES MALI. Willifus quidem retulit, nullum quandoque vitium in Cerebro aut in Cerebello fuiffe conspicuum; nihilominus tamen id, quod feriatiorem fenfori efficit, intra calvariam inquiri & inveniri debere certum est, sæpius in finibus, præcipue vero in lateralibus & torculari, nec non in arteriis meningum vel utriusque cerebri; etiamfi nullus certus locus determinari potest, quoniam valde diffimiliter heic se res habere deprehenditur, secundum ea, quæ Wepferus, Bonetus in sepulcreto, Morgagni, de Hæn, aliique observarunt. Dantur vasa sangvineâ intra calvariam, tam circa superficiem cerebri, quam circa omnes ejus anfractus & valvulas, sangvine repleta, (quin ipse etiam plexus choroideus in ventriculis cruore obstipatus), sed absque ulla extravasatione, quantumvis interdum aneurismatica & varicosa. Interdum vero etiam adsunt simul extravasationes inter cranium & duram dictam matrem; modo inter hanc & piam; frequentius hanc inter & cerebrum ejusque lobos in corporibus striatis & ventriculis; frequentissime vero in ventriculis lateralibus; immo etiam interdum per infundibulum, vel circa cerebellum vel medullam oblongatam usque ad foramen magnum ossis occipitis, immo etiam ulterius ad medullam spinalem. Sæpe etiam lobus anterior & thalamus nervi optici glandulaque pinealis visa sunt præternaturalia, quemadmodum Wepfer aliique observarunt; rarius autem exadverso deprehensa fuit substantia cerebelli mutata & extravasata. Neque tamen casus desunt, in quibus hæc etiam fuit inflammata, vel a fero quasi inundata & dissoluta, pro ut in vetula apud Platerum; uti in aliis rursus casibus exsiccata quoque inventa est, quam in rem Morgagni commemorari meretur, qui exemplum adducit, ubi tota medullosa substantia cerebelli fuit indurata, cortex vero ejus inflammata. Si tamen conferantur plures observationes, sedem mali sæpius

pius deprehensam juxta cellam equinam & corpus callosum invenimus, & sapissime quidem, uti jam diximus, in ventriculis lateratibus, plexibus choroideis & corporibus striatis, ubi etiam vasa sangvinea multo plurima adsunt, in quibus vel extravasatum pituitosum, vel serosum, vel rupta etiam vasa sangvinea, aut hæc saltem ad diametrum insigniter dilatata animadversa sunt, quod Morgagni verosimillime inde derivavit, quod vasa hic nullam habeant resistantiam vel fulcrum a ventriculis, quemadmodum in aliis locis cerebri, verum propterea quoad tonum debilitata, dilatentur primo vel aneurismatica fiant, & hinc occasione sic ferente, ita expandantur, ut interdum rumpantur penitus, sicque læsionem sensorii efficiant.

IV. DISPOSITIO. Ad Apoplexiam proni sunt præ ceteris Infantes, fibris gaudentes irritabilioribus, cum substantia molliori cerebri & simul sensibiliori systemate nervoso: (a) Plethorici, obesi & corpulenti intra 40 & 60 annum, & qui plethora partiali capitis laborant; ut sunt plerumque homines, facie orbiculata & lata, collo brevi, latisque humeribus, præsertim si quoque ex singulari aliqua dispositione hæreditaria intra calvariam huc inclinaverint, sive sit per excrescentias, vel per certam aliquam figuram vasorum, vel per laxiorem medullam cerebralem, quam Morgagni alique in pluribus observarunt ex morbo fiderato mortuis: flatulenti, laute viventes, sedentarii, qui habent laxum & magnum abdomen, vasa vero absorbentia nimis laxa, & ab Hæmorrhoidibus, vel aliis interceptis evacuationibus, vel Arthritide; incommodantur; Dyspnoici, & ii quorum

(a) Per experientiam notum est, lactescentes & infantes primis vitæ annis esse magis dispositos ad pinguedinem: nonne hoc etiam ad apoplexiam eorum confert?

quorum humores ex phlogosi vel bile atra facti sunt spissiores: e. g. Rheumatici, Phrenitici, Peri- & Pleuropneumonici, Melancholici vel Atrabillarii, Ephialte affecti &c: Cachectici & Leucophlegmatici, lentore pituitoso laborantes, Asthmatici, polypos cordis gerentes, & viri litterati dum libris impalescunt, ut etiam scorbutici, quorum humores sunt putredinosi, aëreque magis mixti, quam ut per humores corporis naturales sufficienter possit idem densari, qualis tum quidem Physiologis inelasticus dici solet. (b) Sic quoque præ cæteris senes, qui spirituosiss abutuntur, aut nimis voraces sunt; quibus coaluerunt jam vasa minima; iracundia item, & crasso, pituitoso, inertis, frigidoque sanguine gravati, ad apoplexiam Dispositi sunt.

V. CAUSSA. Nob. Dn. Doct. Joh. von Flammerdinge, Medicus Francofurtensis, acu rem proxime tetigit, quando Disputatione de Apoplexia Thes. 2. dicit: causam proximam Apoplexiæ esse, vel sanguinis ad cerebrum affluxum inhibitum, vel spirituum animalium e cerebro & cerebello effluxum prohibitum. Quidquid vel concresecendo, vel obstruendo, vel comprimendo, vel quo demum cunque modo alio, ita lædit aut afficit sensorium commune, ut vel inhibeat sanguinis ad cerebrum affluxus debitus, eoque ipso deficiat secretio spirituum ex sanguine instituenda, in medullosa utriusque cerebri parte; vel hoc etiam non obstante, prohibeatur porro tam transitus spirituum jamdum secretorum in nervos, qui sustinent functiones animales: id certe causam

B

(b) Talem aërem elasticum Willisius pluresque alii observarunt, copiosissimeque adparuit in piscatore, quem Morgagni in libro de sede & causa morborum Ep. 5. p. 196. describit.

ſam conſtituit proximam Apoplexiæ. Galenus, Hippocrate præeunte, ut aliorum hac de re ſententias jam taceamus, ſolum ſanguinem, venas obſtruentem, veram adſtruxit morbi attoniti cauſam: ſed quemadmodum ex obſervationibus Cheſeldeni, Weſperi, Morgagni, plurimorumque aliorum, in ſepulcreto Boneti alibique conſtare poterit, non ſolæ ſtagnationes ſanguinis, ex repletionibus inflammatoriis, vel ex dilatatis per plethoram quandam partialem vaſis arterioſis, oriundæ, ictus apoplecticos effecerunt, qui tum quidem ſanguine extravafato ſæpius in caſu lethifero ſtipati fuerunt; ſed ſæpius etjam originem debuerunt hi ipſi bilioſis vel viſidis humoribus, Ichori, aëri vel aquæ cuidam ſeroſæ; immo etjam polypis, Aneurifmatibus, indurationibus offeis, ſteatomoceis, & ſcirrhoſis, vel excreeſcentiis etjam aliis, glandulæ pinealis &c. quæ compreflerant & impedièrant ſufficientem liquidi nervei ſecretionem, eoque ipſo ſiderationem effecerunt. Deprehenſa vero etjam eſt Apoplexia interdum ortum duxiſſe ex defectu ſanguinis boni, ex acrimonia atrabiliaria, ſcorbutica, podagrica, ictericorum, & ex venenis rabi-dorum &c. ut taceamus effluvia calcis & carbonum, aliasque varias exhalationes & humorum acrimonias, ad cerebrum propulſa, quæ induxerunt inertiam, contuleruntque ad compreſſionem vaſorum ſubtiliſſimorum, vel alio modo quocunq; produxerunt morbum. Contuſiones, motus ſpaſmodici, vitia reſpirationis &c. ſæpius quoque attulerunt repletiones cerebri; cauſæ item aliæ, quæ Medicis dicuntur occaſionales, quales ex ſpeciebus morbi infra recenſendis propius dignoſci poterunt.

Quam vero ob cauſam cerebrum ſæpiſſime & ple-rumque facilius alia quacunq; corporis parte aggravetur ſanguine nimio, & comprimatur; curque præterea ab acrimoniis variis lædatur & apoplectice afficiatur: non ſim-

simplici tribuendum est principio, sed ejus rei plures dantur causæ. Nam quod posterius adinet, secundum Physiologica & Anatomica experimenta, nulla datur corporis pars, in qua propter subtilitatem vasorum, omnium minimorum, simulque tenerrimorum, injectiones artificiales minus ad votum successerunt, quam in cerebro; nec ulla quidem sensatio datur partis ullius tenerior, quam ipsius sensorii communis. Quid igitur mirum, si cerebrum aliquando etiam a dyscrasiis humorum fortius atque Apoplectice constringatur, quemadmodum accidit Professori Juris Bononienſi, quem Valsalva dissecut; Præsulique, cujus una cum illo Morgagni Epist. Anát. IV. art. 4. & 13. meminit. Hi quippe ex Apopl. Pituitosa exanimis facti sunt, licet cæteroque alter illorum inopia sanguinis laborasse deprehenderetur. Prius vero quod adinet, cur nempe cerebrum facile adeo celeriterque sanguine repleatur, id quidem ex multis provenit causis, quarum aliquas observavit Nob. Hoffmannus Tom. II. p. 240, nec non Clar. Tissot in eleganti suo tractatu de Variolis, Apoplexia & Hydrope, illustrissimo v. Haller dedicato, p. 84. quibus & nos alias plures subjungemus. Et 1:o quidem vix datur minus volumen in corpore, ad quod tantum sanguinis circular, quantum ad caput & cerebrum, tertiam enim partem circiter totius massæ sanguineæ corporis quantitate exæquat. 2:do Vix ad aliam aliquam partem corporis tanta ruit vehementia. 3:do Probabiliter etiam pars sanguinis gravissima & maxime volatilis huc fertur, unde rarefactio ipsius & vasorum ruptio tanto citius contingere potest. 4:do Cum pressio aëris in reliquo corpore notabile impedimentum adfert gressui sanguinis citiori; nullum omnino efficit in cerebro, utpote calvaria obducto, hac quidem ipsa apud ætate provector inelastica prorsus. 5:do Sunt etiam, qui cranio continentur, rami

carotidum, v. Haller observante in primis lineis Physiologiae §. 317, tenui & fragili magis, quam reliquæ arteriæ, substantia. 6:o Accedunt Arteriarum variæ anastomoses, præsertim in pia matre & ventriculis cerebri &c. 7:o Affluxus sanguinis ad cerebrum fere nunquam diminuitur, verum ex adverso saepe augetur, defluxus autem ejusdem pro varietate respirationis sæpius minuitur. Et crescente sic quidem cursu sanguinis ad caput, affluxus ejus ad cerebrum 8:o plerumque citius absolvitur quam per defluxum minui potest, unde consequenter caput sanguine sæpius intumescere quasi debet. 9:mo Dantur, præter expirationem solitam, occasiones, molestiæ ac incommoditates multo plurimæ, quibus sanguis in pulmonibus & venis jugularibus obstruitur, unde consequenter impedimentum nasci poterit decursui sanguinis ex capite. 10:mo Verosimile quoque est, sanguine nimium ad cerebrum coacto, diminui etiam ex aliqua parte secretionem fluidi nervei, consequenter deperdunt sic una cum vasis cerebralibus musculi totius corporis, quin ipsum quoque cor, aliquid de suo tono & de sensibilitate, quam a nervis accipiunt, e contrario vero simul augetur irritabilitas cordis per sanguinem, qui uberior de toto corpore adveniens cor magis magisque convulsivè extimulat. 11:o Sanguinis recursus heic non ut in reliquo corpore, a motu muscolari adjuvatur; quin potius retardatur plurimum, motione sanguinis per venam cavam inferiorem promota. Etiam 12:o videntur spasmus extremorum pariter atque ventriculi, nec non, certi quidam affectus mentis, multum contribuere ad ascensum sanguinis caput versus, ejusque obstructionem; ut taceamus, quid collare graviter adstrictum, vestes coactæ, super abundans pinguedo, aer frigidus, & cum annis adcrefcens identidem inertia sanguinis, cum frigore & rigiditate extremorum, pariter atque cum desiderio spiri-

spirituoforum, & diminuta fenfim tranfpiratione, præter cauffas alias plures occafionales, conferre poffint, ut fanguine fæpius caput quafi obtumefcat, proptereaque compreffiones nervorum efficiant.

VI. PROGNOſIS. Nullus datur morbus, ad quæri curandum natura minus confert, quam apoplexia, rariuſque attoniti inde revaleſcunt abſque partis alicujus reſolutione. Præcavetur facile, raro integrè ſanatur, & quod obſervandum, male heic naturæ creditur ſanitas, niſi enim adjuventur fæpe ipſi conatus quibus in morbum inſurgit, incurabilem illum reddunt, *Tiſſ. L. c. p. 92.* Inſultus Apoplectici debiliores, & qui ſunt Hemiplegiæ prodromi cum oris diſtortione balbutiæ & linguæ declinatione ad latus ſanum, ſanantur fæpiſſime; neque in apoplexia a prædominio lymphæ minor ſpes eſt; aſt apoplexia ſanguinea exquiſita vix unquam ſanari poteſt. *V. Svieten.* Omnium tamen ſiderationum quæ a vitio proficiſcuntur humorum non valentium libere tranſire per vaſa cerebri, ſive ſint a polypofis concretionibus, ſive lentore pituitoſo, ſeu ſpiſſitudine inflammatoria, ſeu picea abrabiliaria, ſunt funeſtiſſimæ, quia labem inveteratam in cerebro, ac fæpius ætatem ſenilem ſupponunt, in quibus facultas motrix eſt effœta omnino & langvida. Neque vero ab attonito morbo liberati, ex alio facile decedunt poſtmodum; exiguis namque de cauffis recidivum patiuntur, quod intra triennium etjam mortem ipſam accelerare poteſt. Migrat tamen interdum in Paralyſin, Epilepſiam & Melancholiam: ſed remanent nihilominus hebetes, puſillanimes, lacrymant ac mœrent. Quî ſemel Apoplexia correptus, poſtea que fit vertiginofus, novos inſultus exſpectet, & ſemper quidem graviores. Amauroſis, & Vertigo ex atonia, ſeu Leipothymia idiopatica, ætate provecioribus, nunciuſ fæpe eſt Apoplexiæ, nec non Cephalalgia & Hæmicrania idiopatica indomita.

Vertiginosi senes, quando detentionem humorum circa caput e. g. Corytzam sentiunt majus animadvertunt periculum a somno evigilantes, Fischer de senio.

Spes est salutis, ubi post Venæ Sectionem & congrua auxilia, intra XXIV horas sequitur levamen & symptomata remittunt, facies apparet magis naturalis, respiratio fit liberior, ac pulsus bene se habet; ubi Clyfma injectum intra horæ spatium redditur; si adhuc deglutiunt illa, quæ ori infunduntur, nec sumta pocula per nares aut os refunduntur; si salivatio multa instat, ubi mucus e naribus fluit, & si œdema pedum vel membri paralytici ante resolutionem morbi resolvitur, Hoffman. Levior solvitur superveniente sudore multo æquabili, rorido, calido, levante; Urina multa crassa, Hæmorrhoidibus largis; diu fluentibus: alvi fluxu: vomitu: febre critica, typum quotidianæ tenens in apoplexia pituitosa. Boërhave. Ex apoplexia delirium non semper lethale, A. N. C. Contra ver refrigerationes & torpores in Apoplexia malum denuntiant statum, nec minus febris valida. Quo fortior pulsus & minus æqualis eo pejor, idque maxime in jugularibus. Phodius. Ex parvo sensim in magnitudine crescens cum dysphagia malum, Ballon: & quo magis offenditur respiratio eo pejus. Quibus cerebrum vulneratur, febris plerumque ac bilis vomitus accedit & corporis sideratio, & tales perniciose habent, edocemur in Coacis prænot. Pessima signa portendunt, stridor dentium, ventris inflatio, spiritus & sudor frigidus, spuma viscida ante os; si convulsivi motus unius lateris accedunt, & urina atque stercore sponte elabuntur: ubi clyfma injecta retinentur, & oculi nebulo inficiuntur; si excitati denuo torpidi & somnolenti fiunt; si Epilepsiæ vel Melancholiæ succedit: Boerh. Si intra XXIV horas (vel intra quatuor dies ut Lommius vult) excitari non possunt, vel sub accessiouibus febris

febris si recrudescunt, praesertim diebus imparibus, vel tumor ante febris finem cessat, sine reditu sensuum. In Apoplecticis ex spiritus molestia sudorem accedentem esse lethalem, dixit Hipp. etiam in Praenot.

VII. CURA GENERALIS SEU GENERICA. (c) Ratione duce indicationes Medici eo maxime collineare debent, ut evacuando solvatur Haimostasia cerebralis, & derivando removeatur impetus & copia humorum a capite. Sed simul a causis remotis (Prægumenis scilicet &

(c) Ictus possunt originem suam ducere, ex valde diversis & saepe contrariis causis §. V. unde facile intelligi potest, nec curam nec prophylaxin generalem heic magis quam in aliis generibus morborum locum habere, vel possibilem esse. Apoplexia ex aliorum morborum acrimoniis ad caput ascendentibus e. g. ab ischuria & consolidatione ulcerum aliam requirit curandi rationem, quam Apoplexia a contusione, & Phlogistica; aliam iterum Apoplexia a nimia evacuatione, ab ea quæ in Apoplexia Plethorica & Temulenta adhibenda est; Apoplexia Spasmodica, Intermittentium, & Ventralis &c. similiter curam aliam requirunt, ut ex speciebus ultertius intelligi potest. Medicus invenire & administrare debet auxilia, ait Cortnummius Cap. 58. §. 56. quibus morbus, si adhuc in herba est, præcavetur, sit præsens debellatur & e corpore exterminatur. Auxilia illa nihil sunt quam remedia, quibus natura morbum sanabilem potest superare, quorum inventionem suppeditat methodus medendi, veris Medicis secretum secretorum omnium secretissimum, nemini communicandum, nisi cui omnes Medicinæ partes sunt perspectissimæ: illud qui ignorat, non magis Medici rationalis nomen meretur, quam quivis a plebe. Circumforanei enim medicastrave, & id genus hominum experimenta quædam habent quibus confidunt; eorum si nil quidquam morbum pellit, exhausta est ars eorum. Vero autem Medico secundum rationem in methodo medendi comprehensam operanti medicamenta non possunt deesse. Quod si juxta ejus normam operatur, nec ab ea latum unguem recedit, recte & optime dicitur morbum curare, licet natura succumbat & moriatur æger. Nam aliud est morbum *curare* aliud *sanare*. Hoc folius naturæ opus est; illud vero Medici docti qui omnibus viribus in id incumbere debet, ut auferat ea quæ naturæ in sanando possunt esse impedimento: contra vero suggerat ei omnia a quibus illum sperari potest adjumentum.

& Procatacticus) probe dispiciat, quousque verus sanguis, vel pituitosum, vel serosum, vel aliud quid, aut quantitate aut qualitate aut motu suo peccet, aestimabitque simul, quemadmodum lentor humoresque stagnati commodissime solvi, amoveri vel absorberi, deficientes vero liquores restitui possint, quo sic pars affecta, sensatio, fluxus fluidi nervei, respiratio & tonus fibrarum restituantur, sive id fiat evacuationibus, revulsionem vel aversionem simul promoventibus; sive alterantibus atque resolventibus, dyscrasiam & stasim corrigentibus; quin & roborantibus interdum, tonum & spiritus restituentibus; tam per Diætetica, quam per Chirurgica & Pharmaceutica.

Copiam & impetum humorum, & vel imprimis sanguinis ad cerebrum, evacuantibus & derivantibus diminuere allaboramus, venam scilicet vel iterato interdum secando; (d) vel per *arteriotomiam* temporalem (Arterias pone aures Aretæus de morbis diut: L. 1. C. 2. commendat), vel per sanguisugas *Hirudines* pone aures & ad tempora, vel circa anum in Hæmorrhoidariis locandas, vel potius per *scarificationem* Nuchæ, quam Morgagni in advers. Anat. 6:0 anim: 83 aliique commendant; item *Cucurbitis* prope jugulares, ut Piso monet; & *Cucurbitis cæcis* circa futuram coronalem & reliquam calvariam, more Hendrici ab Heer Tungri obs. 21. vel interdum etiam *Trepanatione*: in subjectis vero

(d) Evacuationes sanguineæ summa se utilitate comendant, quando copiam sanguinis nimiam minuunt; quando circulationem ejusdem justo celeriore moderant; vel quum materiam morbosam revellunt cursumque humorum ex uno loco staseos in alterum avertere, derivare & allicere quasi valent. Et horum quidem omnium respectu generatim comendari merentur ceu utiles in Apoplexiis sic dictis sanguineis, nec non in nonnullis Pituitosis atque Accidentalibus, & quidem sapissime in brachio vel sinistro, quemadmodum le Fevre Bisuntini in operis sui Volume 1:mo §. 35 aliique determinaverunt, vel etiam in brachio dextro institutæ, svidente Morgagni in Opere de sedibus &

vero pituitosis etiam *Setaceis & Fonticulis*, sapius vero *Vescatoriis, Sialagogis*, atque *Errhinis*, e. g. turundis de Peto vel pulvere Cephalico &c.

Præter hæc evacuantiâ atque derivantiâ, cruditates etiam primarum viarum, & frequentius quidem in pituitosis, statim removendæ sunt per *Emetica, Laxantia & Ene- mata*, eademque repetita, quippe quæ simul derivantium & alterantium vicem commode tueri possunt. *Christ. Langius* in Miscel. Sal vitrioli ceu emeticum Apoplecti- cis maxime extollit; Nos vero infusum Tabaci, secun- dum monitum Carlii in suis commentariis Medicis, vel Pulverem Algeroth, hoc est Merc. vitæ, quem D. Lieu- taud ad gr. iij commendat, quatenus utrumque horum illico agit simul ac deglutitum fuerit; sed multo quidem magis oxymel scilliticum cum sulphure aurato Antimonii, propter effectum non modo vomitorium, sed et- iam discuttorium, eidem præferimus. Ubi Emeticis uti non licet, ibi Clysmata & Laxantia tutius statim adhi- bentur: & Clysmata quidem iterata fortiora sine oleo, vel ex aqua salita ad consilium Mynsichti, vel ex vino E- metico ad mentem Dolæi, aut ex infuso nicotianæ, cum oxymelle simplici, aut oxymelle scillitico more Scultzii mixta; deinde vero laxantia e. g. Pulvis Cornachini cum Elaterio, vel Essent. Catholica Rothii, vel Decoctum

C

Tama-

caussis morborum Epist. III. art. 17. Interdum tamen caute admodum & parcissime adhibendæ sunt Venæ sectiones, pro ratione virium, non quantæ in præsentiarum videntur, sed quantæ fuerint immediate ante invasionem, præsertim in senibus & in Apoplexia ex lentore pitui- toso, ad evitandam in humoribus viscidis partis tenuioris excolationem & conspissationem, quare in ejusmodi casibus tutius est, scarificatione & cucurbitis cæcis uti, vel solummodo clysmata acriora & laxantia hydragoga & vesicantia &c. adhibere. His quoque V. S. in pedibus instituta interdum præstat. Confr. Wepf. de Ap. pag. 534, & Morg. opera.

Tamarindorum cum Senna duplici vel triplici locum habent. Ceu derivans Syderatis utilissimum judicamus, manus in aceto calefacto tenere, vel in aqua ad svasum Morgagni, posteaque ligaturis brachiorum & femorum uti, svadente De La Motte T. I. p. 122. vel Epispaeticis circa furas, quæ fere semper utilia sunt, quemadmodum etjam diuretica salina.

Adhibitis sic ex hisce remediis, quæ convenientissima pro circumstantiis ægrotantis & secundum indicationes judicantur, tentanda erit porro solutio lentoris tum inflammatorii tum viscidæ; illius quidem *Refrigerantibus* Salinis e. g. sero lactis tamarindorum, vel crytallis tartari cum tantillo salis succini &c; hujus vero posterioris *Resolventibus* Diureticis & Tonicis e. g. haustu salino ad modum Riveri, vel ad modum Huxhamii correcto, vel Tinctura Valerianæ Volatili, vel Mixtura tonica ad modum Stahlii, vel Tinctura resolvente Junckeri h. e. Tinctura Antimonii cum Terra foliata Tartari, vel oxymelle scillitico, interdum etjam Chinatis &c. interne; & speciebus Cephalicis pro Cucuphis, vel pulvere succini ad suffimenta, vel Balsamicis cum oleo succini &c. ad externarum fomentationem, ubi frictions calidæ tolerari possunt.

Sic igitur ubicunque cura rite instituenda erit, tam in Apoplexia ita dicta sangvineæ, quam serosa atque accidentali, Clysteres 1:0 Applicandæ sunt, eademque, five emollientes five stimulantés fuerint, repetendæ ad necessitatem, & quantum satis est, vel Enemata dicta etjam adhibenda cum fumo nicotianæ. Deinde 2:0 Explorandum quousque Emetica prodesse possint. Tum vero 3:0 pro circumstantiis expendendum venit, num Venæ Sectioni sit locus, numque tuto satis repetenda sit eadem,

an

an vero scarificatio nuchæ &c. potius adhibenda. Postea usui sunt 4:o Laxantia, Antiphlogistica vel Hydragoga. Porro etiam 5:o Sialagoga salina, vel etiam Trochisci alterantes in ore, & Turundines de Peto in nariibus. 6:o Post scarificationem Nuchæ, manus usque ad brachia in aqua vel aceto calefacto detinentur; & hinc 7:mo Ligaturæ femorum & brachiorum, vel Epispastica ad furas adhibentur. 8:o Propinatur Julapium resocillans, vel salino diureticum; & 9:o Promovetur resolutio diebus sequentibus sub remissionibus, quantum satis est per supra dicta remedia, si ita visum fuerit; adhibitis etiam cum Cremore tartari, suffimigiis e succino, vel fomentis tepe factis ad mentem Hipp. vel potius svadente Cel. D. Lieutaud imponendo Capiti animalia viva dissecta, quæ ut Topica revulsiva resolventia & vires simul optime refarcientia applicari merentur. 10:o quoque moderanda vel sustentanda erit febris per Cremorem tartari jam dictum, vel per ammoniacalia, accedente Diata, in priori casu tenui, in posteriori vero resciente, usque dum resolutio paralyseos, si forte accesserit, peracta fuerit, quam in rem tum Balnea myrmecina (Myrbad), cum vesicantibus, tum Epithema Volatile Londin. cum Oppodeltoch Edinburgensium, vel Saponacea cum oleo succini, necessaria forte erunt. Hunc in finem Ætius, Forestus, alique adhibuerunt Emollientia pingvia, Cephalicis & Resolventibus mixta. Effectum sudoriferum quem Exper. D. D. Halenius in relatione sua ex unctione capitis per oleum Amygd. cum tantillo Balsami de Mecca mixtum, in Cephalalgia vehementiori Arthritica subsecutum esse memorat, nonne confirmat usum ejusmodi unctionum etiam pro attonitis? Cfr. Regii Collegii Medici relationem de re Medicinali 1769. pag. 391.

Præterea sollicitus quisque statim erit, ut ager convenien-

venientem fatis corporis situm nanciscatur, e. g. in sede lumbaria (Ländstol), vel capite pulvinaribus fatis erecto, & ad unum latus inclinato, quod gressum sanguinis de sinubus lateralibus per jugulares promovet, pedibusque pendentibus, ut facilius inde tumescant. Caput quoque tegendum capitio valde tenui atque amplo, facies conspergenda faucesque perfundendæ aceto, collare solvendum, vestes pariter atque calor cubiculi minuendæ &c. Cfr. Rosen v. Rosensteinii Myrotecium domesticum, Tissot, Fischer, Wepfer, v. Svieten, Cortnummum &c.

VIII. MEDICINA PROPHYLACTICA eo maxime tendit, ut præcaveatur plethora, nec non causæ omnes removeantur, quæ sanguinis motum ordinarium ad caput, excessu vel defectu, ejusdem turbant, vel refluxum etjam retardant, debitamque adeo liquidi Nervi secretionem vel effluxum impediunt.

Ad Apoplexiam dispositi, imprimis senes sexagenarii vel ultra etjam viventes, & vel maxime, qui semel Apoplexia tacti sunt, in id incumbere debent, ut motione æquabili, per aërem liberum identidem instituta, tonum fibrarum conservent, neve plethorici ipsimet reddantur, aut humores eorum inertiores. Juxta evitent stimulantés quasque causas remotas, & vel imprimis impediunt ascensum sanguinis nimium caput versus, promoveant vero regressum ejus inde faciendum. Nunquam igitur liberales sint in cibo capièdo, ut inde adgraventur, vel rubescat facies post pastum, parceque admodum vesperi epulentur. Vegetabilibus & lacticiis vitam ut plurimum sustentare debent, eoque potu uti, qui leviter urinam movet, e. g. infuso ex crustulis panis, qui cum farina Radicis taraxaci, graminis & fragariæ, vel cum placentis Rubi Idei coctus & preparatus fuerit

fuerit. Hoc infusum vel pura etiam aqua, admisto paululum vino milliformi h. e. dulci vino reſectivo diuretico, quod belle nutrit nec ullam ingenerat pituitatem, iis inprimis propinari poteſt, qui temperamento, ætate, aut morbo, in ſenio ſunt conſtituti. Juſcula carniſum, cancri cocti, carnes ſylveſtres, omniaque ſpirituofa, derelinquenda ſunt plerisque illorum, uti quoque ſomnus meridianus, opiata omnia, & quidquid motus febriles excitare poteſt in corpore. Quemadmodum Nobil. Archiater & Eques Roſen von Roſenſtein docet, melius eſt debilem vitam agere & Pythagoricam, quam ex eadem ſtatim diſcedere; nam quod Apoplecticis vires addit, idem quoque præſſionem cerebri auget, recidivamque de novo promovet ad primam quamque Pyrexiam. Bene ergo huc quadrant verba Hippocratis dum dicit: Si quis cibis & potibus corpori in alimoniam & ſanitatem maxime idoneis & ſufficientibus intempeſtiue aut plus juſto utatur, ex iis morbi & ex morbis mortes fiunt. Cfr. Lib. de affect. tex. 45. & diata acut. tex. 10 quibus conſona ſunt hæc Tiſſotii in Libello de Apoplexia p. 103. “Longæva, oh quantum, gens humana, ſi firme crederet, hanc viribus optime conſulere diætam, quæ morbo magis adverſatur.” Si ob defectum motus Plethoram evitare non poſſunt, quæ fere advenit non deficiente interea appetitu cibi, ſæpiusque animadverti poteſt ex increſcente ſomno cum inſomniis, pariter atque ex rubore oculorum & labiorum; ipſam venæ ſectione tempore vernali & autumnali, vel potius ſcarificatione pone aures ſingulis vel alternis menſibus, ſiſtere & cohibere convenit. Quem effectum incomparabilem hoc ipſum præſtet, exempla indubia plurima etiam heic loci edocent eorum, qui hoc ipſo recidivum morbum multoties evitarunt; ſed perpeſſi ſunt ſæpius, quam primum de hac præſervativa remiſerunt. Alium quoque aper-

tam æquabiliter fervare debent Sero lactis tartarifato vel tamarindorum, vel Electuario lenitivo cum cassiæ Pulpa, vel Manna & Cremore tartari, & sic quidem prævenire oppletiones ventri, & nixus, qui longa inspiratione sanguinem ad caput congerunt. Quantum fieri potest evitare debent frigus vehemens, ventumque gelidum, itemque procurare, ut aëre puro recreante, modiceque refrigerante, ut qui tonum fibrarum confirmat plurimum, respirationemque leviolem, & transpirationem liberam reddit, frui possint. Motus animi vehementiores, & affectus, iram imprimis & luctum moderare debent. Etjam a venere somnoque pomeridiano omnino abstinere debent; cubare autem loco temperato, capite altius deposito, potissimumque in pulvinaribus de ceta equina confectis, apertis cortinis: lecto neque legere nec meditari debent, sed surgere quam primum evigilarint: fugient calorem nimium, nidorem halitusque noxios, balnea, vestes angustas & collare adstrictum, gravia onera, clamores, & capitis prominentiam ad solum; adhibeantque præcautiones tempestivas ad vomitiones, catharros, coryzam & dolores pectoris advenientes quosque. Pulvis sternutatorius, quo per binas vices quotidie uti mane possunt, mixtus sit Cubebre, vel foliis Afari, Castoreo, & tantillo Florum benzoës; ædesque, finita calefactione, fumigentur resinis roborantibus, aëre imprimis existente humido. Præter potum supra memoratum, potest etjam infusum Salviæ cum Radicibus Valerianæ, floribusque Liliorum Convalliorum adhiberi. Manducatio aliquot granorum Sinapis quotidiana & matutina, haberi solet ceu bonum quoddam præservativum; tutius tamen Phlogisticis temperamentis conveniunt placenta nitri, una vel duæ, mane & vesperi in ore tenendæ paulatimque deglutiendæ. Caput quotidie depectere, etjam aliquid momenti habet. Camerarius ut præservativum certissimum commendat
 maffica-

masticationem Mastiches cum Agarico, ad unam horam, bis in septimana, stomacho jeuno, materiamque collectam exspuere. Tabacum convolutum, si quotidie mane naso ingeratur, pituitam senum magis resolvit. Foniculis vel setaceis humores quoque acri præcaveri & amoveri possunt. Verberum & flagrorum usum insignem observatio Wepferi XXI confirmat.

PARS SPECIALIS.

Species I. APOPLEXIA PLETHORICA, a plethora universalis corporis. *Apoplexia sanguinea Auctorum.*

α) *Meridiana* intemperantius viventium. v. Sviet. Comm. T. III. p. m. 266.

β) *a cibo euchymo & cœnatione.* Foresti Obs. Med. L. X. obs. 34. Plat. L. I. obs. 13.

γ) *a pigritia vel vita desidiosa.* Morg. Epist. II. art. 20.

δ) *a somno meridiano.* Morg. Epist. II. art. 22. Lieutauds synops. Pr. Med. p. 129.

ε) *a motu vehementiori e. g. venatione.* v. Sviet. l. c. conf. Cortn. De attonito-morbo Cap. XXX. §. 12. 13.

ζ) *a repositione vasorum ferventi aqua plenorum sub stragulo.* v. Sviet. l. c. p. 252.

η) *ex omissa sanguinis missione.* Gohlens Praxis clinica p. 538.

θ) *a Balneis.* Hildan. op. Lib. VI. observ. 96. Amatus Lusit.

Diagnosis. Hujusmodi siderati, quemadmodum intemperanter ut plurimum vixerunt, ita faciem inprimis habent rubram & turgidam, oculosque rubentes, præcipue inter epulandum, ubi tum quidem sæpe sine signis præcursoriis repente cum clamore corruunt, moxque clausis oculis, & magna spiritus orta difficultate, ac si vinculo quodam adstricti, attollere eundem prohibe-

ren-

rentur, cum somno profundo, pulsu duro & feriatiōe sensuum, stertunt.

Cura eadem est, quam in Generali parte jam supra diximus.

Prophylaxin eodem quoque loco absolvimus. Homo comedens, ait Hippocrates, sanus esse non potest, nisi etiam laboribus exerceatur. Sibi enim & labores adversas inter se potestates, mutuo tamen ad sanitatem conferentes, habent. Labores namque ea quæ ad sunt consumere solent; sibi vero & potus vacuata replere. Quodcunque superetur (cibi vel labores nimirum), ex eo morbi contingunt, ex mutua vero inter se æqualitate sanitas adest.

Species 2. APOPLEXIA EPIDEMICA vel SPORADICA, a constitutione aëris.

α) *Hiemalis*. Hippocr. L. III. aph. 23. Morg. Epist. LIV. art. 10. 30. Wepf. Histor. Apoplect. XVI. Baglivii op. p. m. 683.

β) *Vernalis*. Morg. Epist. III. art. 11.

γ) *Autumnalis*. Foresti observ. Med. L. X. observ. 70. Hollerius. Störkii Ann. Med. 2: dus p. 131.

δ) *Æstivalis*, ab insolatione. Piso de morbis serof. sect. II. P. 2. C. V. Tissot de Apopl. p. 86.

ε) *Catarrhalis*? vide Apopl. Pituitosam mox infra adferendam.

Diagnos. Sumitur a constitutione aëris epidemica, si fuerit iusto frigidior & gelu densatus, vel nebulosus & humidus simulque frigidus, qui plerumque Febris Rheumaticæ aut Arthriticæ causâ est; Austrinus imprimis frigidus humidusque ac pluviosus cum vicissitudinibus, præeunte calore vel subsequente frigore, &c. ex quibus sensibiliores Plethorici senesque plenitudines capitis vel horrores sentiunt, cum langvore membrorum, respi-

respiratione anxia, Vertigine, oculorum caligine, & stupore laterali, subsequente hinc sopore Apoplectico cum Febre magna & pulsu pleno. Austrinae enim mutationes humores fundunt & colliquant: Aquilonares poris universi corporis & vasis capillaribus constrictis, ad interna serum cum sanguine adigunt, ubi in temperamentis calidioribus fervorem concipit: Wepf. de Apopl. p. 240.

Cura Generalis esto, sanguinis missione larga, quandoque per Cucurbitas iteranda; & Enemate vel acri salito, vel ex Nicotiana; Laxante antiphl. &c. Postquam oculos aperire coeperunt, vel si modo deglutire possunt, necesse est levem sudorem procreare infusis Diluentibus e. g. ex Floribus Paralyseos vel Sambuci cum Foliis Salviae ac Aniso stellato, nec non ex Pulveribus Nitrosis cum Antimonio Diaphoretico & Eleofacharo Rosarum. Haustus Volatilis Houxhami, vel Salinus ad modum Riverii interne, & Lini-mentum Volatile Lond. externe, cum guttulis aliquot Balsami de Mecha vel Olei succini &c. finem *Curae* absol-
vunt membrorum Paralyticorum.

Medicina prophylactica requirit alvum sufficienter a-
pertam, iis praecipue temporibus anni, quibus perspira-
tio Sanctoriana minuitur, & Catarrhi grassantur; loca
accliviora, aquilonari minus exposita, aut Zephyro per-
flata, corpus conservant adversus constitutionem geli-
dam humidamque ac pluviosam aestivalem atque autum-
nalem: nec non exercitia corporis temporibus hiemis
frigoribus instituta, sed somnum fugiendo sub itineribus.

Species 3. APOPLEXIA HAIMORRHAGIARUM, ex
cedatis vel cohibitis sanguifluxibus.

a) *ex cohibita Haimorrhagia* (narium), Transact. Angl.
N. 273. Hildani Op. Cent. III. obs. 11. Hoffm. op. T.
I. p. 346.

β) *ex suppressione Haimorrhoidum*, Hoffm. l. c. p. 343.
Amatus Lusitanus. a Febre Haimorrhoidali.

γ) *ex Menstruis & Lochiis suppressis*, Hild. Cent. III. obs. 12. Wepf. Obs. Apopl. XVII. Hoffm. l. c. p. 341. Ballonius in paradig. p. 318.

Diagnosis. Carnosos invadit homines circa quadragimum & ultra. Si animadvertimus pruritus ani, & mariscas antea observatas, vel cessationem quarumcunque evacuationum solitarum, cum Cephalalgii, doloribus Nuchæ, gravitatione, & Phlogismate, vel Ophthalmias cum insomniis præter consuetudinem, maxime de rebus rubro colore tinctis, immo vero Carebarias ex opiatis auctas &c. supponimus & Plethoram & cohibitam evacuationem causam fuisse instantis Apoplexiæ. Febres Haimorrhoidales cum venis turgidis, potissimum in collo, & pulsu dicroto don Solani, vel dolore Nuchæ, semper suspectæ habenda.

Cura absolvitur Venæ sectione, & postea scarificatione, vel potius Hirudinibus, &c. alvo prius irritata glande vel clysmatibus. Cfr. curam generalem. LaMotte per validissimas crurum ligaturas Apoplecticos excitasse legitur in Chir. ips. T. I. p. 122. conf. Acta Edinb. 1756.

Medicina prophylactica circa evacuationes cohibitæ occupatur, ne plethora inundetur cerebrum. Quoscunque Febres Haimorrhoidales vel alii febres post sangvifluxuum cessationes invadunt; illis necessum erit tempestivis uti præcautionibus, per Enemata fortiora, & per sangvifugas circa anum, vel Cucurbitas infra costas & ad Coccygem. Inter securiora etjam esto, alvum Crystallis Tartari & tantillo Extracti Myrrhæ lubricam servare; sic enim sangvis iners, plethora, calor, Febris & nixus periculosi, optime impediuntur.

Species 4. APOPLEXIA HÆREDITARIA, a nativa corporis fabrica & temperie, plethoræque inde orta partiali. Etmuller. *Habitualis* Willisii. Confer Bon. sep. L. I. p. 87. 91. Forest. L. x. obs. 75.

a) a brevitate Colli, parvicollium Cœlis. Wepfer de Apoplexia.

β) a gibbositate. Morg. Ep. IV. 16.

γ) ex Arteria Vertebralis sinistra origine ab ipso Arteriae arcu. Morg. Epist. III. 20. 23.

δ) a dilatatione venæ Jugularis. Morg. Epist. III. art. 28.

ε) a Medulla molliori. Morg. Epist. IV. conf. Wepf. exc. p. 229,

Diagnosis habenda ex statura attoniti, collo brevi, latis humeribus, facie florida, rotundata, rubra: ex gibbositate &c. Præluit interdum Cephalalgiiis idiopaticis, & somnolentia post prandium. Interdum primus insultus ante annum quinquagesimum esse potest lethalis, etiamsi plerumque alias tertiavice gravius occupet, & tunc brevioribus fere accessionibus necet.

Cura hujus speciei convenit cum Generali; Clysmatibus, scilicet salitis, Venæ sectione, Cucurbitis & Laxantibus antiphlogisticis &c.

Ad *prophylaxin* conducit parce vivere, & diætâ Vegetabilium; ex robore enim accessio morbi & mors timenda. Caput frigidius tenendum, pedes vero servandi calidiores. Acida Mineralia quid efficiant tempore autumnali & hiemali, æque ac aquæ Minerales æstivis, tentandum; ab Hypocaustis vero & collutione corporis per aquam nimis frigidam caveant sibi ad Apoplexiam dispositi.

Species 5. APOPLEXIA TEMULENTA, a Spirituosis. *Apoplexia temulenta de Sauvages, Coma soporiferum Foresti.*

α) *Crapulosa* Hendr. ab Heer Tungri obs. 21. Foresti. L. x. obs. 70. Wepf. obs. Apopl. XVIII. Hanii rat. Med. P. IV. p. 165. *Crapulosa cum Iscuria mixta*; Morg. Ep. V. art. 12.

β) *ab aqua vita Matthioli.* Hoffm. ex Hœckstett. T. I. p. 256.

γ) *ab immoderato Acidularum usu.* Franc. Hildesheims Spicil. T. I. p. 526.

δ) *ab igne focario & somno mox post aquarum Mineralium usum.* Rosen v. Rosensteins Coll. Pract.

Diagnosis. Hæc species cognoscitur ex prægressibus occasionalibus, temulentiam efficientibus, ex quibus corpus excalefit. Vasa inprimis colli & faciei turgescunt & rubent, quemadmodum in febricitantibus, oculi illacrymant, ipsique soporosi cadunt, cum pulsu duro & respiratione stertorosa.

Curatur Clysmate & potu aceti &c. Aspersio faciei aceto, vel aqua frigida facta, revivificat. Hendr. ab Heer unum ab ebrietate excitavit evellendo pilos mystacis, alterum vero vere Apoplecticum Cucurbitulis. Attonitus morbus si mox post factam repletionem invaserit, tunc Emetica propinari possunt.

Prophylaxis. Nimiam sanguinis rarefactionem op-pletionemque sensorii inde metuendam venæ sectio, ante usum acidularum adhibenda moderat; quemadmodum Acetum ebrietatem ex spirituosissimis tollit. A decubitu somnoque, post largiores statim potationes, priusquam maxima e poti liquoris copia per vesicam prodierit, caveant sibi ebriosi.

Species 6. APOPLEXIA NARCOTICA, ex soporiferis vel Veneniferis.

α) *ex Opiatis.* Tralle de Opio. Sect. IV. p. 162. Hechtetteri, obs. M. 3.

β) *ex Hyoscyamo.* de Gorter.

γ) *a fumo Tabaci.* Uratiss. Tulpius, Barbette, Helvigijs, Tissot. Wepf. de morbis capitis, p. 601.

δ) *a nidore carbonum.* Hoffman. Wepf. de aff. cap. obs. XCVII. p. 360.

ε) *a fungis?* acta Hassi. Vol. II. obs. 116.

ζ) *a materia electrica.* de Hani rat. Med. P. IV. p. 169.

η) α

η) a fulmine. Cortnumm. ex Benivenio. Ballay Journ. de Medic. 1769.

θ) ab effluviis Calcis vivæ? Hoffm.

ι) ex halitu fermentantis liquidi? v. Sviet. &c.

κ) ab ictu. Fernel. obs. 19. Tulpius, a Veneno Rabidi? Boerhave & v. Sviet.

λ) a Mercurii inepta adhibitione. Hoffm. op. T. III. ex deauratione. Wepf. de Apopl. p. 277.

An ab Juniperinis, Liliis conv. Cerasis, succo Citri, Clysteribus &c. excitari possit dubitamus, conf. tamen Wepf. Exc. p. 235. & Tissotii L. c. Abusus resolventium e. g. Gummi Ammoniacy cum Rheo, corpus hebetat & soporosum reddit, per consequens potius Apoplexifera sunt, uti etiam Absinthium, Ceba, Armoracia, Coffea, Crocus, Allium, Cannabis, Cantharides &c.

Diagnosis ex antegressis excutienda.

Cura. Quæ ejici possunt, statim Pulvere Algarothi ejicienda, posteaque acida & quæ virulentiam infringere possunt ingerenda, atque ultimo Cephalica, inter quæ Liquor Miner. Hoffm. cum spiritu Cephalico Cel. Præf. vel Liquore C. Cervi palmant præ cæteris capiunt, adhibenda: de cætero etiam si frustranea sapius sit, tamen cura generalis tentanda. Nidore correpti aqua frigida cum aceto, faciei & pectori aspersa, ad se redeunt. In actis Edinb. T. V. P. II. obs. 55. describitur quidam, ex fodina carbonaria eductus ut mortuus, qui per inflationes, frictiones, & aspersiones aquæ, nec non postea per Ven. Sect. & Sal Volatile oleof. intra bihorium reconvalebat. Clysteres ex fumo Nicotianæ & suffitus sulphuris cuinam hic erunt usui?

Medicina prophylactica disvadet fumum Tabacy & usum Narcoticorum. Venenum Rabiei unctione Mercuriali tempestive eradicandum.

Species 7. APOPLEXIA CORPULENTORUM ex

pingvedine, five ex vasorum inferiorum compressione sit, five ex aucta humorum circulantium quantitate per subitam pingvedinis solutionem, v. Svieten.

a) *ex obesitate*, Forest. Børh. Hoffm. T. III. p. m. 207. Tissot l. c. p. 132.

β) *a pingvedine in sinistro cordis ventriculo*, Th. Bartol. Cent. I. Epist. 2. forte rectius hæc varietas ad speciem sequentem, scil. Dyspnoicam, referri potest.

Diagnosif sumenda a pingvedine, & sedentaria vita cum pigritia, anhelitu & somnolentia; memoriæ lapsu, torpore lingvæ & stupore frequenti brachii aut pedis.

Cura instituendâ generalibus antiphlogisticis Enematis & Laxantibus, nec non Cucurbitulis, vel sangvisugis. Forestus p. 414. ex Valesco refert; cum adhuc puer esset, Comiti Apoplectico contigisse, cum sine sensu & motu esset admodum obesus, ut Medicus volens eidem sangvinem detrahere, nullam venam apparentem invenire potuerit; habens autem copiam sangvisugarum penes se, eas quasi per totum corpus ipsius apposuerit, & detracta sangvinis copia, Apoplecticus curatus fuerit Cel. D. Tissot usu Aceri scillitici quamdam proxime Apoplecticam de fato servavit.

Prophylaxis vero diminutione pingvedinis, & quidem sapone Alicantiao & Starkii in larga copia, atque Oxymelle scillitico cum Tartaro Tartarificato, vel Extracto de Petô cum Decocto Lignorum vel Juniperi, motu gradatim aucto, Balneis frigidis, nec non diætâ tenui e. g. Lacte ebutyrato, Aceto &c. atque roborantibus obtinetur. Diætâ emaciente dixit Valleriola se obesos curasse. Monente Hoffmanno l. c. evitentur carnes bubulæ, porcinae, hædinæ, lactaria, legumina omnia & fructus somnusque meridianus; sed exercitium in rheda est utilissimum.

Species 8. APOPLEXIA DYS-PNOICA, a turbata respira-

piratione fenum, sanguine inertī, vel calidi innati imbecillitate laborantium. *Apoplexia Potentialis, senilis & morientium.*

α) a Vomitu. Malpigh. de Gorter.

β) ab Emetico incaute propinato. v. Sviet. L. c. pag. m. 266.

γ) a Pondere vel onere nimio in capite gestato. Wepf. p. 358.

δ) a reclamatione capitis ad terram e. g. inter calciendum Morg. Epist. II. art. 9.

ε) a Nixu. Morg. Epist. III. art. 12. v. Sviet. l. c. & Partu difficiliore de Gorter.

ζ) a Sternutatione, Rifu, Cantu, Clamore. Tissot. Fisch. l. c. p. 178. Adolphus A. N. C. T. I. obs. 24.

η) a Tussi vehementiori.

θ) a meditatione, inclinatio antrorsum corpore. v. Sviet. p. 266.

ι) ex Ephialte. Boerhave.

κ) in Agone mortis.

Diagnosin ætas senilis sexagesimum plerumque excedens, plethorica facies atro rubens, cum oculis rubris turgidis, nec non respiratio anhelosa & suspiciosa, præbent. Vertigines cum torpore, memoria fallax, somnolentia & insomnia insveta, in quibus multa rubea adparent, periculum augent.

Cura parcius phlebotomiis, securius Cucurbitis vel sangvisugis, Enematibus salitis & Laxantibus &c. absolvitur. Si laxans remedium deglutire non potuerit æger; quadrupla dosi injectum forma Clysmatis, similem effectum præstabit; & si tale Clysmata injectum cito iterum per anum exiverit, audacter aliud simile injici poterit. Heic æque ac in antecedentibus speciebus Vesicantia plus damni quam commodi adferunt, ut jam pridem Baglivius observavit.

Prophylaxis obtinetur cavendo plethoram; & evitandō stimulos, sanguinem ad caput pellentes; nec non præcavendo obstructionem alvinam. Conf. prophylaxin Apoplexiæ Hæmorrhoid. Oligophoris aqua mixtis uti quidem possunt sub prandio, cœnationes vero sunt tenuiores. Scarificationes interdum præsertim singulis mensibus iteratæ, recidivum præcavent, quemadmodum experientia non semel nos docuit.

Species 9. APOPLEXIA PHLOGISTICA, a lentore calido inflammatorio pel phlegmate calido. *Apoplexia phlegmonosa* Foresti.

a) a concreto crassiori sanguine. Wepf. obs. ap. XIX. Foresti L. x. obs. 87. Riol. enchir. Path. Borelli.

β) *Phreniticorum*. Forest. L. x. obs. 75. in scholio.

γ) a *Synanche* vel *Rheumate* Infantum? de Gort. prax med. pag. 124.

δ) a *Coryza*, *Glandularum salivalium inflamm.* & *Polypocordis* Wepf. de Apopl. obs. XCIX. Wepf. de affect. cap. observ. 137.

ε) *Peripneumonica*. Wepter.

Diagnosis. Cognoscitur ex facie admodum rubra, vel atrorubescente vultuosa, ex siccitate linguæ, Ophtalmiis, & somnolentia insyeta cum graviditate, nec non ex propriis cujusque affectus præter naturam indicis, a sanguine inflammatorio exortis: sic e. g. ex phlogosi sanguinis & temperie Febricosa Phrenitica; ex dolore Capitis inflammatorio diu prægresso; ex dolore Rheumatico retropulsō, vel respiratione difficiliori, cum anxietate pneumonica, vomituritionibus, rubore genarum & palpitationibus cordis antegressis; ex Coryza & glandularum salivalium prægressa inflammatione &c. determinantur singulæ varietates per se. Accelerantur morbi hujus speciei abusu potus Coffæ.

Cura. Antiphlogisticis fortissimis, tum Evacuantibus tum

tum Detivantibus & Resolventibus, instituitur, scilicet: missione sanguinis larga, iterata sæpius, Clysmatibus salitis & Purgantibus antiphlogisticis, Ligaturis, Cucurbitis, Vapore Aceti & Gargarismatibus Nitroso acidis, potu Hordeato Nitrato & Pulvere Crystallorum tartari cum sale succini, nec non Emollientibus ac Epispasticis ad suffras, victu tenuissimo refrigerante atque attenuante &c. Apoplexia exquisita a Phlegmone omnem curam respuit.

Medicina prophylactica. Temperare diathesin phlogisticam Vegetabilibus saponaceo acidis, decocto Avenaceo, & Venæ sectione præservatoria vernali atque autumnali, vel scarificationibus mensstruis, nec non pulvere ex Rheo, Tartarò Tartarificato vel Crystallis Tartari composito. Quotidie de Nitro Tabulato duas vel tres rotulas mane in ore tenere, & salivam inde proritam pedetentim deglutire, non sine commodo salutis fit. Spirituosa etjam, vis ut angve quo pejora, evitare debent ejusmodi dispositionibus affecti.

Species 10. APOPLEXIA FEBRILIS, de Sauvages Nosol. T. II. P. II. p. 436,

a) *Intermittentium* sub stadio frigoris. Sydenham.

β) *Remittentium Tritæi & Hemitritæi.* Carotica Torti Lethargica Werlh. Rud. Jac. Camerarii Diss. de Apopl. cum Febre 1717. forte etjam Typhomaniaca? Sauvages Nosol. T. II. P. II. p. 438.

γ) *a Febrium malignarum Metastasi.* Wepf. obs. Ap. p. 555. Morg. Epist. IV. art. 9.

Diagnosif sumenda a statu epidemico Febrium intermittentium &c. cum Urina crassa, lixiviali, foetente & innatante pingvedine, sæpius cum sedimento lateritio. Præcedit in 1:0 vel 2:0 Paroxysmo svavis somnolentia binarum vel plurium horarum, aut stupiditas capitis cum frequenti micturitione: sæpe etjam præcedit Hepatalgia vel Cardialgia: Tertius paroxysmus Cathaphoram vel Lethargum, & quartus

Apoplexiam lethalem sæpius infert. Confer Mortoni & Werlhoffii Observ. de Febris, &c.

Cura absolvitur prompto largoque usu Chinchonæ post operationem Laxantis Antiphlogistici. Hanc nunquam per Metastasin ad crura solvi, observatio XXVI Wepferi ex Borrichio allata confirmat.

Medic. prophyl. Quando Febres Autumnales grassantur, purgandæ sunt primæ viæ Rhabarberinis, cum Crystallis Tartari temperatis. Et purgationem hanc primarum viarum tum vernali tum autumnali tempore observent dispositi quicumque quinquagenarii, ad loca humiliora & maritima tetre olentia versantes.

Species II. APOPLEXIA EXANTHEMATICA, ex retropulsis Exanthematibus. De Sauvages Nosol. Tom. II. P. II. p. 414.

- a) *Variolosa*. Forest. L. x. obs. 70. Wepf. de Ap. p. 219.
- β) *a Miliari scorbutica*. Allion. Cel. Præses in responsione ad quæstionem R. A. Sc. Holm. de curatione Miliaris pag. 18.
- γ) *Erysipelatosa & Herpetis*. Sauvages Nosol. T. II. P. II. pag. 454.
- δ) *Scabiei*. Eph. N. C. A:o 1. Obs. 58. Hoffm. T. I. pag. 336. Wepf. obs. Apopl. VIII.
- ε) *a pruritu senili* incaute tractato. Fisch. de senio.
- ζ) *Trichomatis*. Stapel. Hist. 12.

Diagnos habenda a retrocessione vel retropulsione Exanthematum.

Cura requirit Enemata aciora & Epispastica aut Vesicantia ad inferiora, vel iis locis, unde exanthemata retrocesserunt vel antea fuerunt: Interne vero infusum Florum Ulmarie vel Sambuci cum Lacte sulphuris; vel Essentia Ambræ cum Moscho; vel Julapium e Moscho L. conducunt.

Prophylaxis damnat usum repellentium in morbis Exanthematicis; eorumque potius loco acrimonias humorum Fonticulis amovere studet: Præterea Dyscrasie ratio habenda erit.

Species

Species 12. APOPLEXIA ARTHRITICA, ex materia Arthritica, de Sauv. T. II. P. II. p. 453.

α) a *Podagrigo paroxyfmo fudoriferis incaute exhibitis*. Sydenh. op. p. m. 311.

β) a *Podagra retropulfa*. Bœrh. conf. Tom. II. p. 91. Hagedorn Cent. I. pag. 28.

γ) ab *Arthritide retenta*. Mufgrav. Cap. 15. Hoffm. opera Tom. I. pag. 338. Wepf.

Diagnosis. Delumenda ex constitutione, & fignis Arthritidis antegreffis, fcilicet urina crassa fabulosa cum filamentis, fangvineorum, Zythopotarum, Haimorrhoidariorum Veneri addictorum &c. qui certis anni temporibus, Vernalibus potissimum vel autumnalibus, antea Arthritide vel Podagra vexabantur, jam vero Hemicranio vel interdum Vertigine tenebricosa gravantur. Immo quoque metuenda, si in Podagrigo, vel ex debilitate senectutis decrepita, vel ex destructione extremorum corporis partium, per repetitos hujus morbi paroxyfmos, vires eo usque deficiunt, ut mala materies in illis amplius colligi nequeat; vel si ex ufus topicorum, ira, vel ex aliis morbis, dolores pedum cessaverint, cum anxietate & vertigine. Quibus symptomatibus, si somnolentia &c. successerit, tum angvis in herba supponendus, & cavendum ne sero Medicina paretur.

Cura. Podagra retropulsa Venæ sectione derivativa & Epispasticis &c. restituenda; retenta vero, ejusmodi Medicamentis, quæ vires vitæ decrepitorum sustentant, vel restitunt, ad extremitates promovenda. Inter illa Haustus salinus Volatilis cum Vino Rhenano, atque Eupepta, primum occupant locum.

Medicina prophylactica promovetur optime Diata lactea & vegetabili. Eccoprotica e. g. Electuarium lenitivum cum Pulpa cassiæ, vel Manna cum Extracto Taraxaci, uti etiam Aquæ minerales & Fonticuli his etiam proficua sunt.

Species 13. APOPLEXIA, ex nimia evacuatione Stôrckii.

α) *ex Uteri haimorrhagia.* Sydenh. op. p. 257. Störckii An. Med. sec. p. 136.

β) *ex Diarrhœa.* Störckii l. c.

γ) *ex Drastrictis?* v. Hallerii opusc. Anat. obs. 38. Hist. 3. *Diagnosin* ex antegressis hallucinari possumus.

Cura Cephalicis & Theriacalibus, & si deglutire possunt, forte etiam Cerato Antimonii & Chinatis, vel Acido Minerali optime diluto, tentanda.

Prophylaxis forsitan spiritum antiscorbuticum Dr. sive Tincturam Bezoardicam Mich. cum Essentia Cascariæ desiderat, vel Martialia.

Species 14. APOPLEXIA SPASMODICA, a motibus spasmodicis *Apoplexia Hysterica & Epileptica* de Sauv. T. II. P. 11. pag. 453. & 456.

α) *Infantum* sive *Ecclampsie.* Rosen v. Rosenstein de morbis infantum pag. 48.

β) *a Vermibus.* Scharfm. Medicinischer nachr. Anno I. p. 300. Hollerus.

γ) *a Spasmo abdominis.* Hoffm. Tom. I. Sect. I. C. 19. v. Svieten t. 3. p. 269. Wepf. de Aff. Cap. obs. 32.

δ) *Rachialgica.* De sauvages. L. c. p. 456.

ε) *Metallifossorum?* Ramazinus de morb. artif.

ζ) *ex Asthmate convulsivo.* Junckeri contp. M. p. 911.

η) *a Calculis.* Bagl. op. p. m. 681. *ex Icturia* conf. Sp. 20.

θ) *Spuria Hystericarum.* Sydenh. pag. 257. Tissot, pag. 136. Hænni R. M. P. IV. de Sauv.

ι) *Pathematica, ab Ira.* Hoffm. op. Tom. I. p. 191. Wepf. obs. ap. xx. Forest. obs. L. x. obs. 70. in Scholio. a *Terrore* vid. spec. 19.

κ) *Epilepticorum.* Wepf. obs. LXXX. Lancis. de mortib. subit. 68. de Sauv.

λ) *Convulsiva* cum Epileps. Wepf. obs. Apoplex. XIV. Forest. L. x. obs. 80.

μ) *Suspiriosa puerum?* de Sauv. ex D. Cuslon T. II. P. 11. P. 457.

ν) *ex*

a) *ex Venere cum Epilepsia.* Wepf. obs. Ap. XX.

e) *ex Graviditate.* v. Syieten T. III. pag. 270.

Diagnosis. Stipatur sæpius hæc species Convulsione quadam, vel mandibulæ cum dentium Itridore, vel oculorum, digitorum, Cordisve, cum refrigeratione quadam externorum membrorum. Frequenter albicantiorem urinam singulis trihoriis excernunt, interdum laboriose ita, ut inde forte etjam excitentur quandoque ipsa pathemata.

Cura insistit Antispasmodicis, e. g. Enematibus emollientibus oleosis, & Emulsione Cardui Mariæ cum Amygdalis nonnullis amaris. aqua Chamomillæ vulg. Liquore C. Cervi succ. atque Ambra: vel Pulvere Valerianæ cum Nitro Antim. diaphor. Cinnabari, Castoreo vel Ambra & Saccharo Aurantium; nec non Eccoproticis. Mirum in modum Balnea & Semicupia lavant tormina; & Purgantia Anodynis mixta alvum nimis adstrictam ducunt. Profess. Bœhmer sale volatili salis Ammoniaci cum succo Citri saturato solvit pituitam primarum viarum, nidumque vermium destruxit. Halletii specificum antispasmodicum ex scrupulo semisse Moschi, granis duodecim assæ foetidæ, & granis sex Camphoræ, uti etjam oleum Galbaneti Theophrasti laudari merentur, nec non Emplastrum de Galbano sub plantis pedum applicandum. Curam Apoplexiæ suspiriosæ puerorum D. Cusson usu Vini Emetici ad semiunciam, deinde Catharticis & Vesicantibus pone aures, intra paucos dies absoluebat, ita ut nullus fato concederet.

Propylaxis absolvitur aperitivis, roborantibus atque exercitiis. Acida mineralia ex, gr. spiritus Antiscorbuticus Dr. cum Elixirio Paregorico L. & Essentia Cascarillæ sensibilitatem Nervorum tollunt. Confer v. Halleri opera Min. T. III. immo etjam aquæ Minerales & Martialia.

Species 15. APOPLEXIA VENTRALIS, a vitiis ventriculi &c. *a mucilagine putida ad amarorem prona Helmont.*

α) *ex debilitate ventriculi?* Morg. Epist. IV. art. 4.

β) *ex pituita ventriculi.* v. Sviet. T. III. p. m. 282.

γ) *ex saburra primarum viarum* v. Haller collect. diss. anat. Vol. 2.

δ) *Rachialgica*, ut in Rege nostro Clementissimo A-DOLPHO FRIDERICO.

Diagnosis. Extimescenda est hæc species voracibus fedentariis, in quibus adfunt indicia lentioris circulationis cum anxietate Hepatica. Signa pravæ digestionis sumuntur ex impuritate lingvæ, borborygmis & duritie hypochondriorum, vomituritionibus matutinis, obstipatione & dispositione ad Haimorrhoides: etjam timenda tum erit, ubi læti taciturni evadunt; vomituritiones matutinæ intercipiuntur, vel ubi doloribus colicis gravantur, subsequente pressione cervicali vertiginosa.

Cura. In hac specie sæpius Vomitoria propinari possunt: hancque forsan ipsam inprimis suspicatus est Dolæus, "dum ait: Vomitoria divinam afferunt opem experientia "teste, & nullum est potentius remedium Vino emetico in "omni soporoso affectu ad unciam unam cum semisse per os, "vel ad uncias tres in Enemate cum saponem. Prævidendum tamèn an circumstantiæ leviozem Venæ sectionem requirant vel admittant, & videndum quid Cucurbitæ, quid Purgantia cholagoga, quid Vesicantia valeant. Fischer post vomituritiones aqua apoplectica Langii cum sale volatile oleoso S. cum fructu usus est.

Prophylaxis medicinæ ad debilitatem ventriculi & obstructions viscerum incipientes attendit. Prudenti itaque nisu vires sustinendæ, impacta solvenda Pulcre possunt vesperis singulis Amara atque saponacea cum Rheo & Curcuma, subsequentibus matutinis superbibendo Decoctum Quassia vel Cichoraceum cum Radicibus. Valeriana: si Haimorrhoidibus simul gravantur, aperientur vasa Ptfisanis aperi-

aperitivis cum Nitro vel Tartaro Tartarifato, post quorum usum interdum Melampodii extractum conducit in Pilulis aloëticis cum Martialibus.

Species 16. APOPLEXIA PITUITOSA, ex sanguine inertiglutinoso. *Apoplexia a phlegmate frigido vel pituita Veterum: a lentore pituitoso frigido* Foresti, Sennerti; a *Viscido humore*. Wepf. obs. ap. LXIV. LVII. a pituita crassa quarti Ventriculi foramen obstruente. Wepf. obs. LXVI. a concretionem glutinosa Morg. Epist. IV. art. 4.

α) ex *Coryza & Catarrhosis morbis*. Fischer de senio C. II. §. 34. 62.

β) *Asthmatica; ex Catarrho suffocativo, Orthopnea vel Astmathe*. Forest. L. x. obs. 75.

γ) ex *Clorosi*. Wepf. obs. Apopl. XCVII. ex *suppressione Leucorrhœæ*. Forest. L. x. obs. 83.

Diagnosis. Aggreditur plerumque senes cacoehymos h. e. pituitosos, lividos, voraces, otiosos, defessos, Diatam dyspepticam simul amantes, indigestiones & ventrem tumidum efficientem: Asthmaticos, respirationem anhelosam & stertorosam habentes & pituitam superfluum per nares, fauces & palatum, cum difficultate screantes, sæpiusque Vertigine tensiva capitis, borborygmis & urina pituitosa laborantes. Hi quoque insomniis horrendis terrentur & Incubo interdum vexantur. Ab ipso initio stipatur refrigerationibus extremarum partium, pulsu debiliori, faciei rubore sublivido, cum tumore sub oculis, sæpiusque cum insultibus Paralyticis. Catarrhalis etiam sæpius matutino tempore, ex detentione humorum circa caput obruit.

Cura difficulter quidem obtinetur; tentanda tamen avertentibus atq; attenuantibus. Colutoria leviter Aromatisata, Cucurbitæ cœcæ, & Turundines de Peto in naribus applicatæ, laudanda certe sunt; Purgantia & Vesicantia tamen inter maxime necessaria numeranda, quorum hæc leviora, illa vero validiora esse debent. Validiora Pharmaca jam commendavit Aretæ-

us Sideratis, ceu certum effectum præstantia & copiam magnam evacuantia. Ut vero eo citius versus inferiora determinantur, acre salinum clyſma bihorio poſt aſumtum purgans injiciendum. Nec minor fructus ex uſu externo Cantharidum expectandus. Experimentiſſimus D. Wepfer in parte capillata, forſice detonſa, pileolum de Emplaſtro Oxycroceo, Cantharidibus obductum, & octo circiter horarum ſpatio applicatum, ut efficaciffimum laudavit. Eo modo absque dolore & absque veſicis excitatis magnam copiam aquæ cum effectu ſenſibili ex cute eduxit, ideoque interdum bis immerpeti juſſit. Præter hæc, ſalſa Diapnoica Tonicis mixta e. g. Tinctura Valerianæ Volatilis cum Liquore C. Cervi ſucc. curam ulterius abſolvunt. Forestus una cum Camillo in commodum ſyderati Melancholico pituitoſi uſi ſunt Theriacæ drachma una ceu ſudorifera & hypnotica; poſt trium horarum alviductionem per potionem de ſenna, ſecundo die drachma dimidia, & tertio drachma una Pilularum cochiarum acuatam. Conf. Forest L. x. obſ. 77. Epiſpaſtica ad ſuras, & penna irritare fauces Aëtius L. VI. C. 27. ſvadet. Quibus ſaliva frequens vel nauſea eſt, aut ſonant aures, aut mudent oculi; illis prodeſt Vomitorium, ut monuerat Celfus, L. I. C. 3. Si deglutire poſſunt, certe ſulphur auratum Antimonii ad granas quatuor cum Terra ſoliata tartari in potu Cocholadæ, per vices repetitum uſque ad Emefin vel ſudorem, poſtea que Extractum de peto cum ſyrupo de hyſſopo Zvelſeri frigidioribus utiliſſimum foret; æque ac Oxymel ſcilliticum, quod Forestus obſervatione 75. & Profeſſ. Schultz in prælectionibus ad Diſpenſ. Brand. in Clyſmatibus commendarunt. Si cum Tuſſi eſt, Catarrhum reſolvit Linctus ex Olei Amygdalarum d. Syrupi de Eryſimo & ſyrupi de Hyſſopo compoſito vel Oxymellis ſcillitici ana'uncia, cum tantillo Baſſami de Capaiva. Si rubor faciei & oculorum adeſt, ſicque morbus proxime coincidit cum Ap. dyſpnoica; tum levior Venæ ſectio derivativa vel auerſoria antecedit, vel

vel scarificatio. Si superveniat Hemiplegia, tunc pituitam aperitivis & fixioribus sudoriferis interne, atque balneis myrmecinis externe utendum, usque dum aeger rhedæ immitti sicque motu aëreque rurali recreari potest. Stuporem post Apoplexiam la Motte fetaceo integre sanavit, quod frustra tentatum fuerat Vesicantibus & Foniculis. Quid Flores Lilliorum convallii efficiant tentandum, & quid Extractum Aconiti parca manu propinatum hic efficiat, tempus ulterius stabiliet.

Medicina prophylactica ad præcavendam pituitam svadet incidentia atque aperientia e. gr. sal polycrestum Parisiense, cum Antimonio diaphoretico, scammonio & scilla; Decoctum Cichorei cum stiptibus Dulcamaræ, & Pilulas saponaceas cum Ammoniaco gummi & Rheo hiemali & vernali, atque aquas Minerales æstivo tempore. Equitatio & Foniculi etjam his maximi facienda.

Species 17. APOPLEXIA BILIOSA, ex materia biliosa.

a) *ex Biliosa materia.* Morg. Epist. IV. art. 21. & Ep. V. art. 15. Filch. de senio C. 2. §. 64. Bonet. sepulcr. L. I. S. II. addit. 7. *a sero flavo* Wepf. obs. Ap. XCVII.

β) *Ictericorum ex calculis in Cystide fellea.* Wepf. obs. Ap. IV. & LXXXIX. Morg. Epist. III. art. 4. 5.

γ) *Ictericorum ex resolutione sangvinis* Tissot. l. c. pag. 134. an rectius ad speciem 19 referenda?

Diagnos petenda ex fœtore & amaritie oris; vel prægressis vitiis Hepatis; vel ex dispositione ad iracundiam cum vehementia, interdum usque ad livorem vel flavedinem; vel ex signis prægressis Icteri. Interdum paroxysmus Apoplecticus etjam initium sumit a copiosis nec non biliosis vomitionibus per aliquot horas.

Cura ut in spasmodica, Ventrali & Pituitosa diximus.

Prophylaxis. Biliosam materiam atque iracundiam Rhabarberina, Folia betulæ verno collecta, Fructus ho-

rei & Pulvis Crystallorum tartari temperant; & Cremores] avenæ vel hordei cichoriati calculos pedetentim dimovent. Singulo mane Nitrum tabularum ore tenere, inter præservatoria his perſuademus.

Species 18. APOPLEXIA ATRABILIARIA, a ſanguine uſto.

a) *Senum*, a ſanguine grumofò atro, cerebro minime ſicco de Haenii rat. Med. P, IV. p. 163. Morg. Ep. LX. art. 2. Tiffot. l. c. p. 117.

β) *Literatorum*, ex meditatione rerum abſtruſarum in lecto. Morg. Epift. III. art. 13. cum mœrore. Bagl. Hiſt. Malpighii. Tiffot. p. 116.

γ) *Sedentariorum*. Foreſt. L. x. obſ. 77.

δ) *Melancholicorum & Maniacorum*. Hipp. Aph. 56. L. VI. Foreſt. L. x. 78. Cardanus. Bayle in tract. de Apopl. Bonetus.

Diagnōſis. Cognofcitur hæc ſpecies ex diſpoſitione Cholericæ ſicca macilenta, vel hæreditaria atrabiliaria, vitam faſtidiente: ex protactis mentis exercitationibus, vigiliis, & appetentia ad alimenta acriora, in quibus paulatim livor totum corpus occupat, cum gravitate & flatu inteſtinorum atque ventriculi: ex mœrore & phantafia cum ſævis atque anxiiſ noctibus, vel ex febribus prægreſſis acutis, maxime ſine bona criſi tranſeuntibus: ex ſanguine educto nigricante, ſero intenſius flavo: ex indiſiis lentioris circulationis, temperie frigida ſicca in primo ſenio conſtitutis, pulſu tardo, duro; reſpiratione lenta, & frequenti albicantis urinæ excretionē: ex ſalacitate & ejusmodi aliis ſignis Melancholiam prædominantem oſtendentibus. Si ad hæc motus immoderatus inſvetus, vel ira & vindictæ deſiderium &c. ſupervenerint, facile in ſiderationem lethalem abire poteſt.

Ad *curam* quod ſpectat, ut incurabilis conſideranda plerumque, niſi enematibus acrioribus, & laxantibus Man-

na saturatis, Haustu salino ad modum Riveri, & interdum sangvisugis hirudinibus vel Cucurbitis, ad Nucham & coccygem applicatis, superatur. Venæ sectio his senescentibus sapius damnosa evadit; potius post alviductionem sudorifera, anodynis mixta, propinari possunt. Cfr. curam Foresti, ad Apoplexiam pituitosam allatam.

Propylaxis in totum & tantum pendet a Diætâ vegetabili & Zythogalâ, abstemiaque vita. Serum lactis Tamarindorum vel Acetosæ tempore verno, Aqua Selterana æstivo, & Pilulæ saponaceæ cum Tartaro tartarifato, vel Electuarium lenitivum cum Cassia, hieme usurpatum, bilem atram resolvunt & attenuant, alvumque leniunt. Est illis valde proficuum studiis paulo gravioribus valedicere, caput leviter tegere, hypocausta calida fugere, ac equitatione corpus & spiritus vitales roborare. Pediluvia profunt quoque: nec reticendum, potum Coffeæ, quo phantasmata sua aliquoties fugare nituntur, infidum esse remedium, potiusque apoplexiferum, quam Apoplexifugum vocandum. Confr. Tiss. l. c. Singulo mane Nitrum tabulatum ore tenere, & vesperi balneis temperatis uti, inter præservatoria his commendamus.

Species 19. APOPLEXIA *ex defectu spirituum*; de Haen. l. c. pag. 180.

α) *ex Marasmo senili*, vel leviori obstructione vasorum cerebri. Tiss. l. c. p. 118. a *Cerebello indurato concreto*. Morg.

β) *ex attentione animi summa*. Lancis. vel *curis protractis* Tiss.

γ) a *Venere*. H. ab Heer obs. IX. Forest. L. XXVI. obs. 20. Hild. C. I. obs. 19.

δ) a *Terrore s. alteratione & merore*. Hild. C. VI. obs. 12. Hoffm. Fischer de Sen. C. II. §. 63. Tissot.

ε) *Ictericorum* a resolutione sanguinis Tissotii, an huc potius quam ad Biliofam referenda? *Pbtificorum*?

Diagnosis hujus speciei a defectu spirituum repetenda. Pedetentim vir quinquaginta annorum lassescbat, gra-

viterque exercitia æque corporis ac mentis per annos obi-
bat, etiamsi sat bene semper comederit, nec non plus ju-
sto dormiverit, sed pullu interdum paulo fortiori vel inor-
dinato fruitus est. A secundo vel tertio insultu Apoplectico
& quidem convulsivo obiit.

Cura rarissime possibilis.

Medicina prophylactica tentanda Mixture tonica ad
modum Stahlî cum Essentia ambrae, vel Naphta Nitri.

Species 20. APOPLEXIA SEROSA vel leucophleg-
maticorum, ex acrimonia feri, vel copia aquæ, h. e. a len-
tore pituitoso aquoso putrido, vel sanguine crudo seroso.

Ab acrim ac iritantium salium copia. Lancif. de subit. mort.
obs. 4. Morg. Epist. IV. art. 8. &c. *ex aqua limpida, Cerebri
anfractus implente.* Bonet. sep. L. I. S. II. obs. 23.

α) *ex Hydrope cerebri sive Hydrocephalo.* de Gort. prax.
Med. p. 124. Wepf. de Apopl. p. 429. & Hist. Ap. IV. Hilda-
nus C. I. obs. 10. Bonet. sepulcr. L. I. S. II. obs. 11. *a cerebri
subsidentia, dissolutione & fluiditate.* Wepf. 84.

β) *Cachectica; ex abusu spirituosorum.* Piso. Bonet. sep.
L. I. S. II. obs. 47. Hoffm. T. I. p. m. 256. de Haenii ratio
Med. P. IV. p. 165. Morg. Epist. III. art. 24. *ex obstructione
mens.* Wepf. obs. Ap. XV. *Quartanariorum &c.*

γ) *Scorbutorum.* Morg. Ep. III. art. 14. *cum aère elastico.*
Morg. Ep. V. art. 19. *a tumoribus aëreis.* Ejusd. Ep. V. art. 17.

δ) *a cessata evacuatione aquæ limpida per Nares.* Wepf. de
Apopl. p. 608.

ε) *a retrocesso pedum sudore:* Lieutaud I. c.

ζ) *ab Ischuria, vel nimia repletione vesicae.* Bon. sepulcr. L.
I. S. II. obs. 61. Morg. Ep. LVI. art. 12. & LX. art. 13.

η) *ex consolidatione ulcerum & fonticulorum.* Wepfer de
morb. Cap. obs. 139. Morg. Ep. IV. art. 13. 30.

θ) *a corruptione lienis.* Scharfm. Med. Nachr. T. I. p. 73.

Diagnosis. Cachecticam distingvimus a reliquis, ex
temperie frigida & pallida cum mollitie, h. e. ex constitu-
tione

tione leucophlegmatica cum palpebris tumidís: ex mora in aere humido, frigido, paludoso: ex vita sensim torpida & pigre facta: anorexia: abusu cibariorum frigidorum, potuumque spirituosorum, vel hydropotu: ex somnolentia, sub qua adest stridor dentium, videturque sibi in aqua suffocari, aut pluvia, nive vel gelu obrui. Vertigines atque vagi splendores interdum occurrunt, oculi lacrymant & nares stillant ferofum, memoria vacillat, auresque tinniunt, manus tremunt, obliviosi & Paralytici evadunt, nec non ex convulsiva saepe moriuntur Apoplexia.

Cura. Resorbebitur pituita aquosa per calidiora Purgantia; Hydragoga dicta, e. gr. per Scammonium, vel Resinam Jalappæ, cum Antimonio diaph. non edulcorato, saccharo Aurantium atque Haustu salino solutam; vel per Elixerium cum Manna, & Clysmata acriora ex Colocynthide vel Helleboro nigro, quadrupla dosi injecta & repetita; nec non per Diaphoretica fixiora, & species pro Cucuphis ex Cephalicis; per setacea, Vesciantia atque Apophlegmatifantia acriora, ori & naribus applicata. Conf. Tralle de opio, sect. IV. p. 162. Frictiones his etiam conveniunt; a Venæ sectione vero sibi caveant Medici, ubi motus sanguinis per vasa langvet, copia ejus deficit, & materia morbi extravasata in cavis corporis accumulatur, vel lentum illud glutinoso aquosum circa angustias ultimas vasorum arteriosorum hæere incipit. Vide v. Syet. Comm. T. III. p. 299. Si vero hæc cum dyspnoica vel pituitosa fuerit combinata, tum certe Cucurbitæ & pileola Wepferi necessaria habenda.

Medicina prophylactica Hydropicorum & Cachecticorum esto, copiam feri scilla & Hydragogis evacuare, & Haimatopojelin restituere Decocto Gvajaci, amaris & Martialibus atque antiscorbuticis; calorem vero intervenientem immodicum Cremore tartari moderare, quo sic prævertamus causam prægumenam Attoniti morbi. Victus siccus & stimulus conditus, qui torpidas sollicitet fibras, immemora-

que sui officii cola excitet, e. g. ex pane bis cocto, carne assa, piscibus fluviatilibus pariter assatis, & potu meraciori. Sumam laudem Vina Medicata, amara, diuretica etjam merentur. Conf. Tissot p. 127. Antiscorbutica & fonticuli multum commodi adferunt, si a constitutione scorbutica, vel consolidatione ulcerum, vel retrocessis serosis quid timemus.

Species 21. APOPLEXIA TUMOROSA, ex concretionibus vel tumoribus, sapius intra calvariam. *Polyposa Boërh.*

a) *ex Polypis sinuum & Cerebri.* Wepf. obs. ap. LXX. de Haenii rat. Med. P. IV. p. 173. *a polypo cordis & arteriarum?* Wepf. obs. ap. LXXI. 100. Schachtii inst. Med. C. x. §. 6.

β) *ab Exostosi.* v. Sviet. Comm. Wepf. ex Schobero obs. Ap. XXV. *ex duobus officulis cerebri.* Cortn. ex Scheidii diss. argent. habita 1687. Morg. Epist. III. art. 22.

γ) *a steatomate.* Drelinc. Bonet. sep. Wepf. obs. Ap. LXXXIII.

δ) *a tumoribus Meningum &c.* Wepf. obs. Ap. LXIII. Medical. Essai T. III. §. 23. *a tumore insigni supra callosum Cerebri corpus.* Plat. *ex Abscessu duræ matris disrupto.* Wepf. 82.

ε) *a Magnitudine Glandulæ pinialis.* Morg. Ep. V. art. 12.

ζ) *ex vesicis aquosis corporis callosi.* Wepf. obs. ap. 81. *ex Hydatidibus plexus Choroidei.* Morg. Epist. V. art. 8.

η) *ex coalescentia bregmatis.* Wepf. obs. Apopl. XII.

θ) *Aneurismatica vel varicosa.* Morg. & Störck de Stram.

Diagnosis. Suspicionem movet prægressa Cephalæa idiopathica, periodicè exacerbata, cum aliquali stupiditate, sopore vel oblivione; nec non cum motibus Epilepticis idiopathicis, caligine vel Amaurosi &c. Cachectica etjam temperies cum lassitudine sine febre uila interdum adest. Quemadmodum illustr. Boërhavius in Aphorismorum §. 1010 docuit, Polyposæ præcedunt frequentes cordis palpitationes, vasorum colli vibrationes, tenebricosæ vertigines sive Scotomia, pulsus maxime irregularis, præsertim ad motum caloremve auctum.

Curam omnem respuit.

Prop by-

Prophylactica Medicatio Stramonii, Mercurialium & Antimonialium vi resolvente, & per Diætam tenuissimam, optima forte erit.

Species 22. APOPLEXIA EX COMPRESSIONE VASORUM, e. g. colli &c.

α) *Suspensorum.* de Sauv. l. c. p. 403. Wepf. de Ap. p. 167.

β) *a collari nimis adstricto.* Acta Holm.

γ) *avenæ cavæ suppressione.* laMotte traite de Chir. T. II. p. 186.

δ) *a tumore palati.* Morg. Ep. IV. 26. *a tumoribus scrophul.*

ε) *ex Aneurismate & varicibus Aortam comprimentibus.* Bonet. sep. L. II. S. II. obs. 18. 29. Morg. Epist. III. 8.

ζ) *Apopl. in qua Carotis dextra offea.* Wepf. obs. ap. XCVIII.

η) *a tumore sanguineo Reni sinistro adhaerente.* Morgagn. Epist. III. 18.

θ) *a vitiiis offeis in arteriis inferioribus.* Morg. Epist. LX. 12.

Diagnosif ex iis quæ Jugulares &c. comprimunt, sumitur.

Cura suspenforum phlebotomiis iteratis, etjam in jugulo; scarificatione ac Enematibus, tentanda. Conf. de Sauvag. & Wepfer. Si tumor Venas Jugulares comprimat, tum tota cura pendet ab eo, ut tumor ille tollatur.

Prophylaxis dirigenda ad morbos collares, defluxum sanguinis retardantes.

Species 23. APOPLEXIA TRAUMATICA. ex vulneribus capitis. de Sauvages l. c. T. II. P. II. pag. 452. *Apoplexia inflamm.* Boerhavii.

α) *a concussione cerebri.* Acad. des scienc. l'an. 1705. Schulteri armament. Chir. p. 207. *a validiori commotione Capitis.* Forrest. L. x. obs. 79. Tulpius L. obs. 3. *ex Colapso.* Hild. C. VI. obs. II. *a casu ex monticulo.* Wepf.

β) *ex impressione cerebri.* v. Sviet. Schacht l. c. §. 8.

γ) *a fractura internæ laminæ.* Bonet. sep. L. I. S. II. obs. 25. Paræus.

δ) *a vulneribus.* ex jactu lapidis, ex ramis arboris cadentis &c. Wepfer aliique.

ε) *ab*

ε) *ab Ictu*. Hild. lent. II. obs. 3. 4. Wepf. de morbis Capitis. *ab Ictu in oculum sinistrum*. Fernel. obs. 19. *prope Nasum &c* Bon. sep.

Quæ ablato tumore in capite manu chirurgi. Barthol. obs. Cent. IV. hist. 86. Walæus.

Diagnosis. Timenda est post prægressas violentias: ubi cranium intropressum, vel post fracturam intropulsam; vel etiam ubi cerebrum concussum vel vulneratum, producit hebetudines, sopores, caliginosas vertigines, Hæmorrhagias, tinnitus vel surditates, amarorem oris vel vomitum bilis æruginosæ, immo interdum lotii stillicidium fœcumque spontaneum exitum &c. Quibus vero post vulnera vel concussiones sensuum motuumque deletiones accedunt, profundoque & perpetuo somno obruti quasi videntur, ii Apoplexia traumatica laborare atque obire dicuntur.

Cura absolvitur ablatione pungentium, restitutione vero prementium in statum naturalem, & depuratione infectorum, nec non per conservationem hujus status apta deligatione, ut docuit Boerhavius. Huic scopo inservit rarius elevatio cranii, sæpius vero trepanatio, una cum Generalibus & Diætâ Antiphlogistica, ne in lethalem fere semper Gangrænam, vel in fungos excrecentes sese determinet malum. Cucuphæ ex Absinthio vulg. Mentha cr. foliis Lauri, Floribus rosarum r. Radicibus Ireos fl. & Baccis lauri &c. componi possunt. TANTUM.

ERRATA EXSTANTIORA. Pag. 7. lin. 1. *Willifus*. p. 8. l. 3. plexubus, l. *plexibus*. l. 21. humeribus, lege *humeris*. p. 10. l. 12. visidis, l. *viscidis*. p. 14. l. 12. resolunem, l. *resolutionem*. resolvitur, l. *non resolvitur*. l. 20. Phodius, l. *Rhodium*. p. 15. l. 1. si recrudescunt, l. *morbis recrudescit*. p. 17. l. 22. Scultzii, l. *Schultzii*. p. 19. l. 16. appicari, l. *applicari*. p. 20. l. 8. minuendæ, l. *minuenda*. l. 17. sexegenarii, l. *sexagenarii*. p. 21. l. 2. milliformi, l. *melliformi*. l. 7. plerique, l. *aplerisque*. l. 13. præssionem, l. *pressionem*. p. 22. l. 4. ventri, l. *ventris*. p. 23. l. 5. acris, l. *acres*. p. 24. l. 7. & 10. Sibi, l. *cibi*. p. 25. l. 27. frigioribus, l. *frigidioribus*. l. 29. cedatis, *sedatis*. p. 27. l. 10. humeribus, l. *humeris*. p. 29. l. 17. Algarothi, l. *Algarothis*. l. 31. fumum, l. *fumigationem*. p. 33. l. 17. vis ut angve quo, l. *ut angve quovis*. p. 35. l. 26. restitunt, l. *restituunt*. p. 37. l. 15. lævant, l. *levant*. p. 38. l. 10. impuritate lingvæ, adde *& ructibus singultuosis, cum lassitudine & frigore pedum*; l. 25. volatile, l. *volatili*. oleo, l. *oleo*. l. 32. Radicibus, adde *Chinæ vel Valerianæ*. Si &c. p. 39. l. 17. vorases, l. *voraces*. p. 40. l. 23. granas, l. *grana*. Cetera excusabit L. B.